

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 10. julija 1878.

Obseg: Kako vremenske telegrame dobodo kmetovalci, ki se na nje naročijo. — Kakošna se kaže letošnja letina v našem cesarstvu. — Kedaj je pravi čas žito žeti? — Kako zatreti plevél na njivah. — O kmetijskih nadaljevalnih šolah. — Pivarne — kako se dela pivo v njih in kako koristijo tudi živinoreji. (Dal.) — Avstrije prihodnost. — Mnogovrstne novice. — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.**Kako vremenske telegrame dobodo kmetovalci, ki se na-nje naročijo.**

V 8. listu so letošnje „Novice“ poročale o čisto novi napravi, po kateri bi kmetovalci dobivali prerokovanje vremena iz Dunajskega meteorologičnega instituta. V dopisu sl. ministerstva kmetijstva od 23. dne junija se pa naznanja družbi kmetijski, da se je razpošiljanje tega prerokovanja po telegrafu (Witterungs-Telegramme) pričelo 1. dne t. m. in kako se je ministerstvo kmetijstva porazumelo z ministerstvom trgovstva zaradi naročnine na vremenske telegrame. Ker je sl. ministerstvo naročilo družbi kmetijski, naj naznani kmetovalcem dogovore njegove z ministerstvom trgovstva, je odbor družbe kmetijske naprosil vredništvo „Novic“, naj priobči svojim bralcem kmetovalcem vse to, kar je tistim vedeti potreba, ki se hočejo naročiti na sprejemanje vremenskih telegramov. Zato jim naznanjamo sledeče:

Vremenski telegrami za kmetovalce bodo z Dunaja izhajali vsako leto od začetka aprila meseca do konca oktobra.

C. k. meteorologični inštitut na Dunaji (k. k. meteorologische Anstalt) izdaja te telegrame za vreme sploh brez ozira na podnebne in krajne razmere posameznih dežel in krajev.

Ti tako le splošno narejeni telegrami se morajo v vsaki deželi predelati po podnebnih razmerah dotične dežele, in zato je vsaka dežela v ta namen razdeljena v posamezne podnebne okrajne, v vsaki taki okrajni pa je izbran primeren kraj kot „krajno središče“ (Local-Centrum), kjer se nastavi za predelovanje splošnih vremenskih prerokovanj po razmerah posamesnih dežel sposoben mož.

Vsaka dežela tedaj ima po eno ali več tacihih lokalnih središč. Izpustivši druge nam oddaljene dežele imenujemo mi le nam bližnje dežele. Tako je za tako središče izbran

na Kranjskem: Belak (Villach) za gorensko stran, Ljubljana pa za dolensko in notranjsko stran, *)

na Koroškem: Celovec ali Belak,

na Štajarskem: Leoben za gornje Štajarsko, za dolnje Štajarsko pa Maribor,

*) Za Kranjsko, Štajarsko, Koroško, Goriško, Istro in Dalmacijo ne imenuje ministersko pismo še nobenega razložnika.

na Goriškem za vso deželo Gorica, na Primorskem za vso deželo Trst ali pa Pazen,

v Dalmaciji za vso deželo Zader ali Splet.

Za nekatere dežele so že dobljeni taki možje, ki bodo splošne vremenske telegrame razlagali po deželnih razmerah in se razlagavci (Ausleger) imenujejo. *)

Kdor hoče vsak dan dobivati take telegrame samo za-se ali za več kmetovalcev skupaj, ima dvojno pot, da se naroči na-nje: 1) ali da gré k razlagavcu svoje dežele in se naroči za-se ali za več kmetovalcev skupaj na telegrame po razlagavcu že predelane za manj ali več časa; naročnina skupna za mesec dni znaša 15 gold., — ali pa 2) se naročnik naroči kar naravnost na Dunaji pri c. k. meteorologičnem inštitutu (k. k. meteorologische Anstalt), če brez predelovanja želi splošni telegram z Dunaja dobiti, ki si ga potem sam razloži po razmerah svojega okraja. Tak plača za mesec dni 7 gold. 50 kr. Če naročnik teh telegramov ni blizo telegrafičnega štacijona in je treba človeka pošiljati po telegrame na štacijon, se ve, da mora on to potnično še posebej plačevati in telegrafnemu štacijonu to naznaniti.

Kakošna se kaže letošnja letina v našem cesarstvu.

Po poročilu c. k. ministerstva kmetijstva.

Vreme spomladi je večidel v vseh deželah polju, vrtom in nogradom ugodno bilo. To je pa tudi vzrok bilo, da je letos nenavadno veliko gosenic in družega mrčesa skoro povsod se prikazalo, v Dalmaciji pa še veliko kobilic, katere so na otoku Vis nabirali in kilo nabranih po 20 krajcarjev plačevali.

Rži se bode povsod obilo našelo; le sém ter tje je redka bila, pa zategadel bolj plodna na zrnu. Posebno lepo klasje je naredila v doljni Avstriji, na Solnograškem, Tirolskem, Štajarskem, v Bukovini in v več krajih Ogerskega. Slama je v nekaterih krajih dolnje in zgornje Avstrije po 2 metra in še čez visoka. Nasproti pa je slama na Českem majhna, klasje pa bogato.

*) Ne moremo si kaj, da ne bi omenili tukaj, da za dolensko stran Kranjsko bi utegnil Maribor ali Celje, za notranjsko (Vipavsko) pa Gorica z ozirom na podnebje primerniše središče biti. Vred.

Pšenice bo razun nekaterih deželá večidel prav lepe, ali vsaj lepe. Vendar pa je na Ogerskem precej snetnjave, rje pa je bolj v severnih krajih precej veliko, polegla je v goratih deželah.

Ogršice se bo z malo izjemami veliko in dobre pridelalo.

Ozimnega ječmena, katerega posebno veliko imajo na Krasu, na Kranjskem in v doljnem Štajarskem, se bode veliko pridelalo. Tudi jarega ječmena bo precej razen vzhodnih in severno-zapadnih deželá, kjer ga je suša vzela.

Za oves je letina bila večidel jako ugodna, manj pa na več krajih Českega in na velikih Ogerskih planjavah.

Sočivja se pričakuje povsod obilo.

Proso kaže na Hrvaškem dobro.

Koruzna je v več krajih vzhodnih dežela trpela po suši, v goratih deželah pa po mokroti, tudi jej je sem ter tje na Ogerskem črv škodoval; v večem delu deželá pa obeta dober pridelek, posebno lepa je na Štajarskem in Hrvaškem.

Zgodnjega in poznega krompirja se pričakuje obilo, le sem ter tje mu je črv in suša škodovala, na doljnem Štajarskem se kaže po več krajih krompirjevec zaradi prevelike mokrote kodrčast.

Zelje v doljni Avstriji prav dobro kaže, v vzhodni Galiciji pa slabo.

Lan kaže prav dobro na Koroškem in Moravskem, dobro na južnem Tirolskem, Kranjskem in v severnih krajih Ogerskega.

Detelje bo veliko, v nekaterih deželah pa prav veliko.

Sena je v goratih deželah in v doljni Avstriji veliko, v drugih deželah manj, posebno pa na Ogerskem.

Trta obeta skoro v vseh vinskih deželah obilen pridelek, le na Tirolskem in Predarlskem ne, kjer imajo ono trtno bolezen, katera že veliko let po mnogih vinskih deželah škodo dela; tudi palež je tukaj, kakor na Štajarskem, precej trt osmodil.

Kar se tiče sadja, pričakujejo češpelj veliko na Hrvaškem in posebno v vojaški granici; kar pa se tiče družega sadja, bo pridelek skoro v vsaki deželi v nekaterih krajih dober, v drugih pa slab; v enih krajih bo jabelk veliko, hrušek pa malo, v drugih pa ravno narobe, v enih jabelk in hrušek veliko, v drugih pa skor nič hrušek in jabelk; z nekaterih dreves, ki so bila polna jabelk ali hrušek, pada sedaj sad. Na Ogerskem sem ter tje tudi sadje zeló gnjuje.

Sviloprejke so večidel dobro delale; na Goriškem so s kokoni prav zadovoljni.

Gospodarske skušnje.

Kedaj je pravi čas žito žeti?

Ker eni pravijo, da je dobro, ako se žito, zlasti ozimino, še pol nezrelo žanje, drugi pa nasproti trdijo, da še le, kedar je zrnje že trdo, je neki učen posestnik večkrat nalašč oboje natanko poskusil.

Iz njegovih skušinj zdaj zvemo, da prezgodaj in prepozno je škoda. Pri prezgodni žetvi ne zaleže boljša (tečniša) slama toliko, kolikor gre na zroju v zgubo; pri prepozni žetvi je sicer zrnje težje, pa je slama lesena, tedaj netečna.

Pravi čas po Rohdetovih natančnih skušnjah žito žeti je takrat, kedar se v bilkah ne pretaka več žitni sok, kedar so tedaj bilke jenjale živeti in so že bele ali rumene, čeravno je zrno še mehko. O tem času požeto žito dá najboljši pridelek v zrnu in na slami.

Kako zatreti plevel na njivah.

Od kod se zaseje plevel na njive? Seme plevelo je včasih v njivi sami, včasih pride od drugod. Rastline, ki jih kmetovalec šteje med plevel, zorijo že večidel pred žetvijo žita; zrelo njih seme se osuje in tako poseje po njivi. Ali pa zatrosi veter od bližnjih senožet, spašnikov itd. plevel na polje. Tudi živina, ki se po njivah pase, ga zaseje po gnoji, v katerem se dostikrat ne prebavljeno plevelno seme najde, ali pa ga kmetovalec z gnojem vred pripelje na polje.

Vse to naši kmetovalci sami dobro vedó, le o tem jih ima več krivo misel, da menijo, da moča in zmrzlina pokončá plevel. Al plevel je in ostane plevel, dokler bo svet stal. Kako rad marsikak plevel kalí in pa težko se pokončati dá, učé obilne skušnje. Resničen je pregovor, „da kopriva ne pozebe“.

Kako tedaj to nadlogo zatreti? Popolno in vselej je odpraviti ni mogoče. Dosti pa se vendar dá storiti o tem. Poglavni pomočki so ti-le:

1) preorji o pravem času večkrat in globoko plevelno njivo. Suho vreme je za to najbolje, ker solnce kal in mladike izoranega plevela hitro osuší, da zvenejo in poginejo;

2) semensko žito pridno čisti. V malih kmetijah zbirajo lahko otroci pozimi plevelno seme iz žita in ga tako čistijo;

3) dobro ravnaj gnoj. Kolikorokrat se gnoj iz hleva kida na gnojišče, potrosi ga s prahom neugasenega apna. Živo apno razjé deloma plevelno seme. Tudi pri napravljanji gnojnih kupov iz mešanega gnoja naj bi se tako z apnom ravnalo. Sploh smemo reči, da kmetovalci koristí apna za kmetijstvo še ne cenijo tako, kakor zasluži. Apno je kaj dobra stvar; naj bi se kmetovalci ne bali malih stroškov, ki jih jim apno prizadene, ker dobiček je velik in stroški se obilo splačajo s tem, da se plevel zatara in pridelek pomnoži.

O kmetijskih nadaljevalnih šolah.

Iz Štajarskega.

O kmetijskih nadaljevalnih šolah se je tudi pri nas mnogo govorilo in pisalo, a vendar so te šole le sem ter tje zaželjeni vspeh imele. Pred nekimi leti je hotelo ministerstvo kmetijstva v soglasji z družbo kmetijsko v Gradcu na enkrat take dobro urejene šole imeti, zato so se nekaterim učiteljem, ki so komaj obljubili, da bodo take šole imeli, že dajale nagrade. Kasneje pa so začeli s temi nagradami varčnejši postajati, in znani so mi slučaji, da učitelji, kateri so se po 3 in 4 leta trudili v takih nadaljevalnih kmetijskih šolah, niso dobili za to niti „bog plati“. Toraj ni bilo pri tej reči nobenega pravila, nobene norme, in je še danes ni. V zadevi učne tvarine in učnega časa je deželni šolski svet lani izdal neko naredbo, katera se opira pa zopet le na teoretična vodila in nima nobene praktične misli.

Pri teh kmetijskih nadaljevalnih kursih nahajam jaz dvoje pomanjkljivosti: ena je v tem, da se učiteljem ne podaja dovolj zanesljivega upanja, da bode pri vspešnem podučevanju dobil kolikor toliko nagrade za svoj prostovoljni trud, — druga pomanjkljivost je pa v tem, da se ne pové učitelju gotov in dober način, po katerem bi učence skozi obaletna zimska tečaja šoli pridržati mogel. Učitelju naj bi se obljubil vsaj neka-košen minimum nagrade (recimo 15 do 25 gold.), kateri se more pri posebno dobrih vspehih tudi povekšati, učenci pa naj se deloma po postavah ali ukazih v te šole primorajo, ali pa naj se skuša privabiti jih na ta način, da se jim pri marljivem obiskovanju obljubi kaka nagrada s knjigami ali kakim gospodarskim orodjem. Obligaten pa naj bi bil ta kmetijski poduk na pr. za one